

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1920 kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande rörande nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande elfte huvudtiteln.

A. Det civila pensionsväsendet.

1:o) I den till riksdagen den 7 januari 1920 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t i punkt 4 under elfte huvudtiteln föreslagit, att riksdagen måtte, i avbidan på proposition angående bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m., beräkna en ökning av det för ändamålet utgående ordinarie anslaget, nu 157,276 kronor, med 20,000 kronor till 177,276 kronor.

*Ang.
statsbidrag
till lärarnas
vid elementar-
läroverken
nya änke- och
pupillkassa
m. m.*

Sedermere har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 5 mars 1920 avläten proposition, nr 294, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, dels meddelat riksdagen, att proposition i det i statsverkspropositionen den 7 januari 1920, elfte huvudtiteln, upptagna ärendet angående bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. ej kommer att avlätas till den nu samlade riksdagen;

dels ock i anslutning härtill föreslagit riksdagen, att det under tionde huvudtiteln i riksstaten för år 1920 upptagna anslaget: »Bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.», nu 157,276 kronor, må i riksstaten för år 1921 under elfte huvudtiteln uppföras med oförändrat belopp.

Beträffande vad departementschefen vid ärendets föredragning anfört i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

På grund av vad Kungl. Maj:t sålunda meddelat riksdagen och med biträdande av Kungl. Maj:ts i anslutning härtill framställda förslag hemställer utskottet,

att det under tionde huvudtiteln i riksstaten för år 1920 upptagna anslaget: »Bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.», nu 157,276 kronor, må i riksstaten för år 1921 under elfte huvudtiteln uppföras med oförändrat belopp.

Ang.
tilläggs-
pensioner åt vissa
lärarinnor
vid de stats-
understödda
enskilda läro-
anstalterna
m. m.

2:o) I den till riksdagen den 7 januari 1920 avlåtna statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under punkt 5 i elfte huvudtiteln föreslagit, att riksdagen måtte, i avvidan på propositionen angående tilläggs-pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, för ändamålet beräkna under riksstatens elfte huvudtitel på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag å 100,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 19 mars 1920 avlåten proposition, nr 393, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, ej mindre meddelat riksdagen, att proposition angående den i statsverkspropositionen den 7 januari 1920, elfte huvudtiteln, ifrågasatta höjning av anslag för beredande enligt ändrade grunder av tilläggs-pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna icke kommer att avlåtas till den nu församlade riksdagen, än även föreslagit riksdagen att

dels för beredande, enligt av riksdagen redan godkända grunder, av tilläggs-pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna anvisa under riksstatens elfte huvudtitel på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag å 55,000 kronor;

dels ock medgiva,

att en var av förutvarande lärarinnorna Josepha Theofila Ahnfelt,

Amanda Asplund, född Jacobsen, Charlotte Josephine Berg, Charlotta (Lotten) Jacobina Borg, Johanna Lovisa Dannberg, Terese Kristina Augusta Engström, Gerda Katarina Charlotta Gyllencreutz, Hertha Kjellerstedt, Augusta Lovisa Ulrika Klingenstierna, Gerda Eugenia Lavin, född Hallman, Klara Vilhelmina Ljungman, född Undén, Charlotte Lundberg, Anna Maria Jakobina Lundgren, Augusta Vilhelmina Löfholm, Eva Nordvall, Sophie Eugenia Maria Porath, Ulrika Elisabet (Elise) Ringius, Doris Katarina Karolina Stavenow, Helena Maria Stenkula, Davida Charlotta Svensson, Charlotta Hildur Katarina Wikblad, Ida Vendla Johanna Öberg, Laura Gustava Walin, Carolina Johanna Stål, född Lundvall, samt Anna Maria Norell må utan hinder därav, att hon icke uppfyller alla för erhållande av tilläggspension enligt kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna stadgade villkor, kunna för tid efter utgången av år 1919 komma i åtnjutande av tilläggspension, beräknad enligt de i berörda kungörelse angivna grunder, dock under förutsättning att hon styrker sig vara för sitt uppehälle i behov av understöd;

samt att vid beräkning av Anna Maria Norell tillkommande tilläggspension henne må tillgodoräknas den av henne under läsåren 1881—1895 vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor fullgjorda tjänstgöringen såsom om densamma varit förlagd till statsunderstödd enskild läroanstalt.

Beträffande den av Kungl. Maj:t i ärendet framlagda utredningen tillåter sig utskottet att hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

På grund av vad Kungl. Maj:t sålunda meddelat riksdagen får utskottet, som vid granskning av Kungl. Maj:ts förslag icke funnit anledning till erinran mot detsamma, hemställa,

att riksdagen må

dels för beredande, enligt av riksdagen redan godkända grunder, av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna anvisa under riksstatsens elfte huvudtitel på *extra stat* för år 1921 ett förslagsanslag å 55,000 kronor;

dels ock medgiva,

att en var av förutvarande lärarinnorna Josepha Theofila Ahnfelt, Amanda Asplund, född Jacobsen, Charlotte Josephine Berg, Charlotta (Lotten) Jacobina Borg, Johanna Lovisa Dannberg, Terese Kristina Augusta Engström, Gerda Katarina Charlotta Gyllencreutz, Hertha

Kjellerstedt, Augusta Lovisa Ulrika Klingenstierna, Gerda Eugenia Lavin, född Hallman, Klara Vilhelmina Ljungman, född Undén, Charlotte Lundberg, Anna Maria Jakobina Lundgren, Augusta Vilhelmina Löfholm, Eva Nordvall, Sophie Eugenia Maria Porath, Ulrika Elisabet (Elise) Ringius, Doris Katarina Karolina Stavenow, Helena Maria Stenkula, Davida Charlotta Svensson, Charlotta Hildur Katarina Wikblad, Ida Vendla Johanna Öberg, Laura Gustava Walin, Carolina Johanna Stål, född Lundvall, samt Anna Maria Norell må utan hinder därav, att hon icke uppfyller alla för erhållande av tilläggspension enligt kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna stadgade villkor, kunna för tid efter utgången av år 1919 komma i åtnjutande av tilläggspension, beräknad enligt de i berörda kungörelse angivna grunder, dock under förutsättning att hon styrker sig vara för sitt uppehälle i behov av understöd; samt att vid beräkning av Anna Maria Norell tillkommande tilläggspension henne må tillgodoräknas den av henne under läsåren 1881—1895 vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor fullgjorda tjänstgöringen såsom om densamma varit förlagd till statsunderstödd enskild läroanstalt.

Ang.
understöd
från statens
anstalt för
pensionering
av folkskol-
lärare m. fl.
åt förra små-
skollärarin-
nan Ellen
Mariana
Bäckström.

3:o) Kungl. Maj:t har i en den 5 mars 1920 till riksdagen avlåten proposition, nr 340, föreslagit riksdagen medgiva, att förra småskollärarinnan *Ellen Mariana Bäckström* må av styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. tillerkännas ett årligt understöd från och med ingången av år 1920 av 600 kronor.

Såsom stöd för framställningen åberopas propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för ovan angivna dag, till vilket protokoll utskottet får hänvisa.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför,

att Kungl. Maj:ts ifrågakvarande proposition må av riksdagen bifallas.

B. Allmänna indragningsstaten.

Ang. ecklesiastikdepartementet.

4:o) I en till riksdagen den 5 mars 1920 avlåten proposition, nr 296, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att en var av skolläraren *Johan Emil Holmén* och skogvaktarförmannen *Anders Nikolaus Askerin*, båda vid åkerbrukskolonien Hall, må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension, uppgående för Holmén till 1,200 kronor och för Askerin till 1,000 kronor.

Ang.
pensioner åt
skolläraren
*Johan Emil
Holmén* och
skogvaktar-
förmannen
*Anders Niko-
laus Askerin*.

Till återopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anfört:

»Hos Kungl. Maj:t har styrelsen för föreningen till minne av konung Oscar I och drottning Josephina hemställt om beredande åt en var av skolläraren *Johan Emil Holmén* och skogvaktarförmannen *Anders Nikolaus Askerin*, båda vid åkerbrukskolonien Hall, av en årlig pension å 1,200 kronor, att av honom uppbäras från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning.

Till stöd för ansökningen har styrelsen anfört huvudsakligen följande:

I särskilda, till styrelsen ingivna skrivelser hava *Holmén* och *Askerin* anhållit, att dem måtte från och med den 1 juli 1920, då de önska avgå från sina befattningar, beredas årligt understöd.

Holmén, som är född den 25 februari 1856 och avlagt småskolläraryxamen år 1873, har därefter under åren 1873—1878 tjänstgjort vid småskola och mindre folkskola, under sistnämnda år tagit anställning vid Göta artilleriregemente, under år 1884 efter avsked från regementet varit anställd såsom underofficer vid kronarbetskårens pionierkompani samt sedan den 1 oktober 1884 innehaft befattningen såsom skollärare vid Hall, där han meddelat undervisning inom alla dess klasser och i alla där förekommande skolämnen.

Holmén's löneförmåner vid Hall utgöras av lön å 1,800 kronor med 1,000 kronor i dyrtidstillägg jämte husrum, vedbrand och planteringsland.

Askerin, som är född den 25 maj 1852, har sedan år 1888 varit anställd vid Hall såsom skogvaktarförman med uppgift att leda grupper av elever vid utförande av skogsarbete och att utbilda dem i skogsvård.

Askerin's löneförmåner vid kolonien utgöras av 1,600 kronor i lön och 800 kronor i dyrtidstillägg jämte husrum, vedbrand och planteringsland.

Under vitsordande att båda nu ifrågavarande befattningshavare skött sina tjänster med utmärkt nit och duglighet samt till styrelsens fulla belåtenhet, får styrelsen framhålla billigheten av att dem beredes pension, då dessa befattningshavare, av vilka Holmén sedan längre tid tillbaka varit sjuklig och vid den tid, då han önskar lämna sin tjänst, uppnår nära 64 $\frac{1}{2}$ år samt Askerin vid samma tid är 68 år gammal, nu vid framskriden ålder sakna krafter till fullgörandet av de med deras tjänster förenade åligganden.

Då emellertid föreningen saknar tillgångar till bestridande av utgifterna för dessa pensioner, får styrelsen hemställa, att pensioner måtte till dem utgå av allmänna medel, helst föreningens till åkerbrukskolonien Hall förlagda verksamhet, därför statsbidrag åtnjutes. åsyftar att bereda uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn och följaktligen har till uppgift att främja ett statsändamål, vilket, om det ej på detta sätt tillgodosetts, utan tvivel måst av statsverket helt och hållet bekostas.

Beträffande pensionernas belopp synas de med hänsyn till nuvarande höga levnadskostnader skäligen icke böra sättas lägre än till 1,200 kronor för dem vardera.

Styrelsen erinrar, att 1914 års förra riksdag beviljat pension av statsmedel åt föreståndaren vid åkerbrukskolonien Hall Fredrik Fant och 1916 års riksdag likaledes beviljat pension åt jordbruksförmannen vid kolonien Per Viktor Karlsson.

Vid styrelsens skrivelse voro fogade dels vederbörliga åldersbevis, enligt vilka Holmén är född den 25 februari 1856 och Askerin den 25 maj 1852, dels särskilda, av styrelsen utfärdade betyg över Holmén och Askerins tjänstgöring vid kolonien, utvisande att deras tjänstgöring fullgjorts på ett berömligt sätt, dels ock ett av legitimerade läkaren Silas Lindquist för Holmén utfärdat intyg, att Holmén genomgått en ingripande operation för tuberkulos, varav följt nedsatta kroppskrafter.

På grund av remisser hava länsstyrelsen i Stockholm, skolöverstyrelsen och statskontoret respektive den 10 och den 20 oktober samt den 20 december 1919 avgivit utlåtanden i ärendet.

Länsstyrelsen har tillstyrkt, att ifrågavarande två befattningshavare måtte, i likhet med vad som ägt rum beträffande två förutvarande befattningshavare vid kolonien, beredas pension av statsmedel. *Skolöverstyrelsen* har tillstyrkt bifall till framställningen och därvid såsom sin mening uttalat, att de föreslagna pensionsbeloppen syntes vara lämpligt avvägda i förhållande till ifrågavarande befattningshavares löneförmåner, ålder och tjänstetid.

Statskontoret anför, bland annat, följande:

Vad Holmén beträffar, vilken utom naturaförmåner har en fast lön av 1,800 kronor, synes någon erinran mot förslaget icke vara att göra. Med hänsyn däremot till Askerins ställning och avlöningsförmåner, vilka snarare understiga än över-skjuta vad i sådant avseende tillkom jordbruksbefallningsmannen vid kolonien

P. V. Karlsson, vilken enligt 1916 års riksdags beslut erhöll pension å 1,000 kronor, torde pensionen för Askerin böra begränsas till sistnämnda belopp. De nuvarande höga levnadskostnaderna, som åberopats såsom skäl för det föreslagna pensionsbeloppet, kompenseras med dyrtidstillägg och torde därför icke böra få inverka på pensionsbeloppet.

Av skäl, som i ärendet anförts, anser jag, att pensioner av statsmedel böra beredas åt Holmén och Askerin. Beträffande de särskilda pensionernas belopp ansluter jag mig till vad statskontoret anført och föreslagit. Pensionerna torde böra utgå från allmänna indragningsstaten från och med månaden näst efter den, under vilken de nämnda befattningshavarna avgått från sina tjänster.»

Departements-
chefen.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt motion, nr 437, av herr *Runefors* jämte tjugu andra av kammarens ledamöter, däri hemställt, »att riksdagen måtte besluta, att skolläraren Johan Emil Holmén vid åkerbrukskolonien Hall må, från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigats från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension av 1,800 kronor.»

Motion II:
437.

Till stöd för detta yrkande hava motionärerna anført följande:

»Kungl. Maj:t föreslår i proposition nr 296 en pension av 1,200 kronor åt skolläraren vid Halls åkerbrukskoloni Johan Emil Holmén. I motiveringen framhålls, att Holmén endast avlagt småskollärarexamen, vilken han tog 1873. Under några år var han härefter anställd som lärare vid småskola och mindre folkskola i Västergötland. Av ekonomiska skäl kunde han ej fullfölja planen och taga folk-skollärarexamen.

Holmén tog 1878 värvning vid Göta artilleriregemente, där han avlade under-officersexamen med synnerligen goda betyg 1880. Men då han ej hade särskild häg för militära sysslor — hans livsintresse var att få vägleda och uppfostra barn — tog han avsked från regementet 1883. De år Holmén tjänstgjorde vid regementet var han nästan hela tiden anställd som lärare vid regementets skolor.

År 1884 blev Holmén anställd som lärare vid åkerbrukskolonien Hall, där han oavbrutet sedan dess tjänstgör. Här har han under årens lopp undervisat i alla anstaltens klasser: småskola, folkskola och fortsättningsskola (Se bil. 1).

Vid Hall har Holmén utom bostad, vedbrand och potatisland i lön åtnjutit:

Åren 1884—1888	700 kronor	
» 1889—1894	900	»
» 1895—1899	1,000	»
» 1900—1913	1,150	»
» 1914—1918	1,400	»
» 1919	1,800	»

Under de två sista åren har han dessutom erhållit dyrtidstillägg.

Då Holmén 1919 av direktören vid Hall blev uppmanad att hos styrelsen

begära avsked med pension, så begärde han att bli tillerkänd samma pensionsförmåner som folkskollärarna enligt nya bestämmelsen.

Praktiskt taget måste man väl erkänna, att Holmén, fastän han ej tagit folkskollärarexamen, dock utträttat en folkskollärares arbete. Ja, man kan nästan säga i ännu högre grad, ty en läraretjänst vid Hall är mycket krävande.

Holmén har också genom sitt pliktrogna arbete att av vilsekomna och vanartade barn fostra laglydiga och duktiga medborgare i hög grad tjänat de statsliga intressena, ty vi måste komma ihåg, att på åkerbrukskolonien Hall mottagas ju till uppfostran och vård i *svårare grad vanartade barn från hela Sverige*. Och Holmén har skött detta sitt ansvarsfulla kall så, att han härför erhållit högsta möjliga vitsord.

Tilläggas bör också, att Holmén år 1915 tilldelades patriotiska sällskapets medalj i guld för långvarig och trogen tjänst vid Hall.

Som Holmén under sin lärartid i fullt mått fått utträtta en folkskollärares arbete, så hade det också varit önskvärt, att han i pension fått samma förmåner som dessa. Men med avseende till de konsekvenser, ett sådant beslut möjligen skulle innebära, skola vi ej göra något yrkande härpå.

Däremot torde billighet och rättvisa kräva, att Holmén tillerkännes en pension av 1,800 kronor, som i allmänhet tillkommer folkskollärare, vilka före den 1 januari 1919 förklarats berättigade till pension från folkskollärarnas pensionsinrättning.»

Utskottet.

Även utskottet finner, på grund av vad i ärendet anförts, billigt, att pensioner av statsmedel beredas Holmén och Askerin. Beträffande pensionernas belopp har Kungl. Maj:t föreslagit, att pensionen för Holmén bestämmes till 1,200 kronor årligen, motsvarande två tredjedelar av hans kontanta årslön. Motionärerna hava ansett detta belopp för lågt och hemställt, att pensionen måtte bestämmas till ett årligt belopp av 1,800 kronor. I detta avseende tillåter sig utskottet erinra därom, att riksdagen i några likartade fall — senast vid innevarande års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 118 — medgivit, att vid beräkningen av pensionsbeloppets storlek hela kontanta avlöningen jämte värdet av samtliga in natura utgående förmåner finge inräknas. Såsom av nu förevarande proposition framgår, har Holmén förutom den kontanta lönen åtnjutit husrum, vedbrand och planteringsland. Värdet av dessa naturaförmåner torde kunna uppskattas till omkring 400 kronor. Med denna beräkningsgrund skulle Holmén's avlöningsförmåner uppgå till 2,200 kronor och pensionsbeloppet i enlighet härmed utgöra 1,466 kronor. Då emellertid Holmén icke erlagt några pensionsavgifter, synes beloppet skäligen böra avrundas nedåt till 1,400 kronor. Utskottet finner sig sålunda böra tillstyrka, att Holmén's pension bestämmes till 1,400 kronor årligen. I anslutning härtill läres det föreslagna pensionsbeloppet för Askerin skäligen böra höjas med 200 kronor och alltså fastställas till 1,200 kronor årligen.

Åberopande vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva

a) i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och den i ämnet väckta motionen, att skolläraren vid åkerbrukskolonien Hall Johan Emil Holmén må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av ettusen fyrahundra kronor; samt

b) i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att skogvaktarförmanen vid nämnda koloni Anders Nikolaus Askerin må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av ettusen tvåhundra kronor.

5:o) I en till riksdagen den 5 mars 1920 avlåten proposition, nr 320, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förra föreståndarinnan för Blekinge läns uppfostringsanstalt för sinnesslöa barn *Hulda Adolfina Åsberg* må från och med år 1920 under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten ett årligt understöd av 1,000 kronor.

Ang. understöd åt förra föreståndarinnan för Blekinge läns uppfostringsanstalt för sinnesslöa barn Hulda Adolfina Åsberg.

Utredningen i ärendet återfinnes i ovanberörda statsrådsprotokoll, till vilket utskottet får hänvisa.

Med hänsyn till i statsrådsprotokollet anförda omständigheter har utskottet funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag och hemställer sålunda,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 320.

Stockholm den 29 april 1920.

På bankoutskottets vägnar:

MALTE SOMMELIUS.